

Handelshøyskolen BI

MAN 50211 Ledelse; makt og mening

Term paper 60% - W

Predefinert informasjon

Startdato:	25-10-2021 09:00	Termin:	202210
Sluttdato:	20-05-2022 12:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	P		
Flowkode:	202210 10048 IN09 W P		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Navn: Ellen Hoff Johansen

Informasjon fra deltaker

Tittel *: Hvilke elementer i Julius Cæsars lederskap var sentrale for hans oppslutning?

Navn på veileder *: Kristian Alm

Inneholder besvarelsen konfidensielt materiale?: Nei
Kan besvarelsen offentliggjøres?: Ja

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)
Gruppenummer: 15
Andre medlemmer i gruppen: Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Hvilke elementer i Julius Cæsars lederskap var sentrale for hans oppslutning?

Den galliske høvdingen Vercingetorix overgir seg til Julius Cæsar i 52. fvt. (store norske leksikon, 2021)

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1. Sammendrag.....	5
2. Innledning.....	6
1.1 Valg av lederskikkelse og hovedproblemstilling med underproblemstillinger.....	6
3. Problemstillinger.....	7
2.1 HP: Hvilke elementer i Julius Cæsars lederskap var sentrale for hans oppslutning?	7
2.1.1 UP1: Var Julius Cæsar en leder eller en administrator, og i hvilken grad hadde han en kongstanke i sitt lederskap?	7
2.1.2 UP 2: Hvordan brukte Julius Cæsar ethos, pathos og logos for å overbevise gjennom sine skriftlige og muntlige fortellinger?.....	7
2.1.3 UP3: Var Julius Cæsar en narsissistisk leder?	7
4. Biografi.....	8
Cæsar og familien	8
Innbyggerne i Roma.....	9
Familien	9
Pirater	10
Gallia	11
Borgerkrigen	12
5. METODE.....	13
5.1 Åndsvitenskap vs. Naturvitenskap.....	13
5.2 Positivismedebatten	13
5.3 Hva er hermeneutikk	14
5.4 Kildekritikk	16
6. UNDERPROBLEMSTILLINGER	18
6. 1 UP 1: Var Julius Cæsar en leder eller en administrator og i hvilken grad hadde han en kongstanke i sitt lederskap?	18
6.1.1 Teori.....	18

Hvordan påvirke sine tilhørere	18
Leder eller administrator	19
Kongstanke	20
6.1.2 Drøfting.....	20
Hvordan påvirket Julius Cæsar sine følgere?.....	21
Var Cæsar en leder eller administrator?.....	21
Hadde Cæsar et personlig engasjement?	23
Var Cæsar handlingsorientert?	24
Var Cæsars ideer kollektivistisk?	25
6.1.3 Delkonklusjon	25
6.2 UP 2 Hvordan brukte Julius Cæsar ethos, logos og pathos for å overbevise tilhørerne sine gjennom skriftlige og muntlige fortellinger?	27
6.2.1 Teori.....	27
Retorikk.....	27
Aristoteles.....	27
Situasjonen	28
6.2.2 Drøfting.....	28
Hvordan brukte Cæsar ethos?	29
Hvordan brukte Cæsar pathos?	30
Hvordan brukte Cæsar logos?	31
Kontekst:.....	32
6.2.3 Delkonklusjon	32
6.3 Var Julius Cæsar en narsissistisk leder?	34
6.3.1 Teori.....	34
Narsissistiske ledere	34
Larger-than-life leaders	34
Styrker som narsissistiske ledere kan ha:	35
Hvordan kan narsissister unngå fallgruver	35
6.3.2 Drøfting.....	35

6.3.3 Delkonklusjon	37
7. Konklusjon	38
HP: Hvilke elementer i Julius Cæsars lederskap var sentrale for hans oppslutning? ...	38
8. Referanser.....	40

1. Sammendrag

I denne oppgaven har jeg valgt å se på hvorfor Julius Cæsar ble fulgt. Jeg har valgt å se på lederegenskapene hans og hva som gjorde at mennesker hørte på han og støttet det han gjorde. Cæsar skrev årlige rapporter om hva som skjedde i Gallia, som han sendte til Roma, der de ble lest opp i senatet og på gatehjørner. Dette er samlet i boka «Gallerkrigen», Julius Cæsar som forfatter, og oversatt av Johan Hammond Rosbach. Jeg har gjennom oppgaven brukt dette materialet som Cæsars stemme, og sett det opp mot utvalgt teori.

For å svare på hvilke elementer som var sentrale for hans oppslutning, har jeg valgt følgende underproblemstillinger:

- UP1: Var Julius Cæsar en leder eller en administrator, og i hvilken grad hadde han en kongstanke i sitt lederskap?
- UP 2: Hvordan brukte Julius Cæsar ethos, pathos og logos for å overbevise gjennom sine skriftlige og muntlige fortellinger?
- UP3: Var Julius Cæsar en narsissistisk leder?

Gjennom oppgaven har jeg sett at han var en overbevisende leder som var nær de han ledet, og deltok sammen med soldatene sine i slagene. Jeg finner gjennom både biografien og teorien at han hadde et personlig engasjement, som nok fikk grobunn ganske tidlig i livet. Han var troverdig i sine taler og skrifter, og jobbet mot et hårete mål der fremme, om å endre Roma, og det gjorde han så absolutt. Men han fikk kort tid i ledelsen og han ble drept av senatet 66 år gammel.

2. Innledning

1.1 Valg av lederskikkelse og hovedproblemstilling med underproblemstillinger

Jeg har vært flere ganger i Roma og har gått rundt omkring og både lest og hørt om byens mange historier. Man blir aldri helt ferdig med Roma, for dens kjente og ukjente gater og steder er fasinerende. Fortellingen om Julius Cæsars liv og lederskap har i flere år fasinert meg, og jeg har hørt at han var en målbevisst og folkelig leder. Min forforståelse av Cæsar før arbeidet med prosjektoppgaven begynte, var at han var en leder som hadde stor påvirkning på utviklingen i Romerriket, at han gjennom å erobre Gallia oppnådde ære som påvirket hans posisjon i Roma og hans deltakelse i maktkampen der. Han hadde mange som ønsket å være med i hæren hans gjennom den lange gallerkrigen, og soldatene stod ved hans siden både i oppturer og nedturer og de fulgte han i flere år. Slik jeg har forstått det, snakket han med de han ledet, han kjente navnene på de han ledet og han var til stede i slagene og kjempet sammen med soldatene sine. Denne måten å lede på, er noe jeg assosierer meg med og setter høyt i mitt eget lederskap.

Det jeg er mest nysgjerrig på og som jeg gjennom oppgaven har lyst å finne mer ut av, er hvorfor han ble fulgt og hvilke elementer i hans lederskap som gjorde at han fikk med seg soldater gjennom den lange gallerkrigen. Boka «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) som er en samling brev og rapporter som Julius Cæsar skrev, er hovedrammen og utgangspunktet mitt for oppgaven, og gjennom å bruke den som hans stemme og se det sammen med teori, ønsker jeg å finne mer ut om hans lederskap under gallerkrigen.

3. Problemstillinger

På bakgrunn av min forforståelse som beskrevet i innledningen, ønsker jeg å finne mer ut om hvorfor Julius Cæsar ble fulgt av så mange. Jeg lurer på hva det var i hans lederskap som gjorde at han overbeviste soldatene, hvordan han greide å holde romernes interesse for han og hans sak, selv om han var i Gallia i mange år. Ut i fra dette har jeg kommet frem til følgende hovedproblemstilling med tre underproblemstillinger:

2.1 HP: Hvilke elementer i Julius Cæsars lederskap var sentrale for hans oppslutning?

2.1.1 UP1: Var Julius Cæsar en leder eller en administrator, og i hvilken grad hadde han en kongstanke i sitt lederskap?

2.1.2 UP 2: Hvordan brukte Julius Cæsar ethos, pathos og logos for å overbevise gjennom sine skriftlige og muntlige fortellinger?

2.1.3 UP3: Var Julius Cæsar en narsissistisk leder?

4. Biografi

Cæsar og familien

«Gaius Julius Cæsar ble født 12. quintilis i år 100 i Roma – nord for det sted hvor Colosseum senere ble bygget» (Ørsted, 2000, s.10). Senere ble måneden quintilis omgjort til juli til ære for han. Peter Ørsted forteller i boka «Gaius Julius Cæsar – Politikk og moral i det romerske imperium» (Ørsted, 2000) at Julius ble født i Subura som var en enkel og folkelig del av Roma, midt mellom den rikeste delen og den fattigste slummen. Videre antar forfatteren at det var små handels- og håndverksbedrifter der, og det var fullt av myldrende folkeliv. Boka beskriver også hvordan Cæsar som barn kunne ha opplevd feltherrenes gjenkomst i triumf i gater i nærheten som ledet mot Forum, der de stod på sin triumfvogn i rød toga og laurbærkrans. Andre dager kan han ha hørt datidens stor talere og politikere legge frem sine saker de trodde på. På denne måten vokste Cæsar opp i en bydel hvor det skjedde noe hele tiden, og som nok preget livet hans videre (Ørsted, 2000).

Han hørte til Julia-klanen som kunne føre sine aner tilbake til Aeneas (Bjartveit et al., 2012). Æneas – en trojansk helt fra gresk-romersk mytologi og litteratur, og ifølge sagn var han sønn av gudinnen Venus og trojaneren Ankhises (Kraggerud & Brecke, 2021). Faren til Cæsar var senator, men var ikke så innflytelsesrik, og han døde da Cæsar var 16 år gammel. Aurelia var moren til Cæsar, hun var fra en bra familie, og var ressurssterk og klok (Andersen et al., 2021). Som fjortenåring ble han valgt til *flamen dialis* (Jupiter-prest). Dette fikk han inn i det offentlige liv, og det var Marius, gift med Cæsars tante Julia, som bidro til dette og som hadde stor betydning for Cæsar. Han giftet seg etter hvert med Cornelia, og de levde lykkelig sammen i 16 år og fikk datteren Julia (Cæsar, 1964). Wikipedia skriver at han trolig fikk et barn med Kleopatra VII som het Cæsarion og at han adopterte sin grand-nevø Gaius Julius Caesar Octavianus – senere kjent som Augustus og som ble den første keiseren av Roma (Wikipedia, 2021).

«Cæsar var høy av vekst, med lys hudfarve, fine lemmer, en litt fyldig munn, mørke og livfulle øyne» (Cæsar, 1964, s. 15). Videre beskrives han som en som hadde god helse, stor utholdenhet, flink til å ri og å svømme. Han ble derfor omtalt som skapt til å være feltherre. Cicero mente at han var human og mild (Cæsar, 1964, s. 16).

Aurelia, Cæsars mor, betalte en lærer som kom hjem til dem for å undervise barna, og da hun så at Cæsar hadde evner til mer, fikk hun tak i en som var god i retorikk. Mye tyder på at onkelen, Cajus Julius Cæsar Strabo, som var en av sin tids beste talere ifølge Cicero, påvirket Cæsars utvikling av å holde gode taler, og han gjorde seg bemerket som

taler (Ørsted, 2000, s. 92). «Cæsar skal ha talt med klar og tydelig røst, ledsaget av en kroppsholdning og en gestikulering som virket både energisk og elegant» (Ørsted, 2000, s. 93)

Innbyggerne i Roma

Mye av kildematerialet fra Romas historie forteller lite om underklassen og innbyggerne i det romerske imperium. Det er videre også lite om de romerske barna og kvinnene som levde da, så det er lite skriftlige vitnesbyrd fra disse samfunnsgruppene. Vi vet derfor lite om deres fysiske eller mentale verden. Dette henger sammen med at det å skrive var forbeholdt noen få menn i overklassen, og det var heller ikke tid og vilje til det (Ørsted, 2000). Disse mennene skrev mest om politikk, filosofi og vitenskap – og der er det en rik litteratur som har preget verden i alle årene etterpå på mange måter. Det som ble skrevet begrenset seg til hva som foregikk i byen Roma og hva som skjedde mellom menn som hadde makt. Derfor har det opp igjennom tidene vært vanskelig å finne kilder som beskriver den romerske hverdag og menneskene som levde der (Ørsted, 2000, s.30). På bakgrunn av dette er det få kilder som direkte forteller om Cæsars barndom i hjemmet. Det som skjedde innenfor husets fire vegger ble værende der, og det var mannen som var suveren og man vet lite om hva som skjedde der og hvilke relasjoner menneskene som levde der hadde. Små barn ble ofte oppfattet som små voksne, og man var ikke klar over hvor viktig og formende barnets første leveår er. Barnet ble ikke for alvor interessant før det kom inn i de voksnes rekke og ble kjønnsmodent. Jentene ble da gifteferdige og guttene skulle tenke karriere.

Ifølge boka til Ørsted (2000) skrev Cæsar mye, både dikt og dramaer, f.eks tragedien om Oidipus. Videre skrev han taler, og i 63 fvt, det året Cicero innehadde konsulatet og talte for henrettelse, skrev Cæsar en tale som var imot henrettelse, og det var det første store sammenstøtet mellom disse to mennene. Cæsars kanskje mest kjente litterære verk er «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964), der han beskriver erobringen av Gallia i perioden 58-51 fvt.

Familien

Julius Cæsar tilhørte en av Romas eldste adelsslekter, og under oppveksten hans var det mange blodige politiske konflikter i de ulike fløyene (Klynne, u.d). Roma hadde vært en republikk siden 509 fvt, og den balanserte forfatningen mellom embedsmenn, senatet og folketribuner fungerte så lenge romerne jobbet mot det samme målet. Men Romerriket vokste, og det gjorde spenningen i samfunnet også. Under oppveksten hans var det gnisninger mellom populære (de folkelige) og optimatene (en privilegert elite-

de beste) (Klynne, u.d). I Cæsars ungdomsår var det borgerkrig i perioden 88-82 fvt mellom «den folkelige Marius's og den konservative Sullas tilhengere» (Klynne, u.d). Som tidligere fortalt giftet Cæsar seg med Cornelia, hun var i slekt med Marius som igjen var gift med Cæsars tante. Så Cæsar ble på denne måten på parti med Marius' side. Da Sulla vant borgerkrigen ble det farlig for Cæsar å være i Roma, så han flyktet til Asia «der gikk han sin lederskole» (Bjartveit et al., 2012). Han måtte lære ulike ferdigheter for å kjempe mot Sullas menn, og i antikken var retorikk og militær dyktighet viktig i et lederskap. Cæsar dro til Rhodos for å lære retorikk fra datidens store mester, Apollonius Molon (Bjartveit et al., 2012).

Pirater

På tur til Rhodos ble båten kapret av pirater og han ble holdt 38 dager i fangenskap på ei øy (Bjartveit et al., 2012). Under oppholdet der fikk han innblikk i menneskene og samfunnet de levde i der, og han kom ikke umerket fra fangenskapet. Mye tyder på at han ble påvirket av piratene og det han opplevde der. Så da han kom tilbake til piratenes øy for å hevne kidnappingen, seiret Cæsar og hans menn, og piratene ble henrettet. Men siden Cæsar under oppholdet i fangenskap på øya både hadde lært noe: «på en rar måte delte de skjebne, og Cæsar utviklet et tvetydig forhold til dem» (Bjartveit et al., 2012), så ble de kappet strupen på før korsfestelsen. Dette for å vise dem ære «De døde ved sverd, slik respekterte fiender avrettes» (Bjartveit et al., 2012).

Karrieren til Cæsar tok av i 69 fvt, da ble han valgt til kvestor og fikk ansvar for provinsen Spania og dens finanser (Klynne, u.d). Han kjempet videre og fikk etter hvert følgende posisjoner: edil i 65, pretor i 62 og konsul i 59. (Bjartveit et al., 2012). Som edil skulle han ta seg av renholdet og underholdningen i Roma, og han arrangerte mange store gladiator kamper (Klynne, u.d). Da han i 59 fvt. stilte til valg som konsul, statens høyeste post, sørget han for å få støtte både hos Pompeius og den rikeste mannen i Roma, Crassus. De inngikk en pakt, og den ble kalt det første triumviratet, eller som innbyggerne i Roma kalte det «det trehodete monsteret» (Klynne, u.d). Alliansen var en privat sammenslutning som ønsket politisk makt og de ønsket å påvirke fordeling av embeter seg imellom (Iddeng & Andersen, 2021). Dette forbundet ble styrket da Cæsars datter Julia giftet seg med den dobbelt så gamle Pompeius. Triumviratet fikk vedtatt en lov som ga Cæsar Gallia og kommandoen over tre legioner for perioden 1.mars 59 til 28. februar 54 (Cæsar, 1964).

Han reiste nordover med mål om «å bygge muskler, rikdom, kunnskap, lederskap og så skal jeg vende tilbake og endre Roma» (Bjartveit, 2013). Cæsar ville erobre Gallia for å

bygge opp en god hær og skaffe seg en posisjon i maktkampen i Roma (Cæsar, 1964, s. 10).

Gallia

Det første året tar han sentral-Frankrike, andre året Belgia, tredje året vestkysten av Gallia og det fjerde året krysser han Rhinen og skremmer vettet av alle germanere og tyskere. Det femte året krysser han den engelske kanal for å se hva som er der (Bjartveit, 2013). Når han starter i Gallia har han ingen soldater som har lojalitet til ham, han tar de som er uerfarne, setter dem sammen og bygger et elitekorps som han kan forme (Bjartveit, 2013). Han forteller dem tidlig at han stoler på dem, de knytter bånd og de følger han igjennom 20 år over hele verden i de krigene han fører. I boka «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) kan man lese rapporter som ble sendt til Roma som forteller hvordan han erobrer Gallia. Disse leses opp på gatehjørner. Det er Julius Cæsar som skriver brevene, han skriver dem i 3. person og det lages en bok for hvert år av krigen. Han ønsker å gi folk i Roma et riktig inntrykk av slagene i Gallia. Cæsar utvikler et tett forhold til soldatene sine, han er med dem både i oppturer og nedturer og de får et sterkt bånd som beskrives som symbiotisk. Han er til stede i avgjørende kamper og står skulder til skulder med soldatene sine. Organisasjonen han utvikler bærer preg av å stadig prestere og utvikle seg, og den gir uttrykk for å være fleksibel til å mestre utfordringer (Bjartveit, 2019).

Julius Cæsar kriger i Gallia i 8 år. Han var ofte til stede ved kampene og så hva som foregikk og visste at soldatene gjorde sitt beste hvis han så på. Hvis Cæsar ikke var til stede, viderebrakte ofte soldatenes overordnet hilsen og motivasjon fra Cæsar. Cæsar var i begynnelsen av krigen mildt stemt ovenfor de som de vant over, men ettersom krigen skred frem, ble han mer brutal (Cæsar, 1964).

Cæsar holdt ofte oppmuntringstaler før slag, og talene han holdt endret også stemningen blant soldatene. Han minte soldatene om deres tapperhet og berømmet motet soldatene hadde vist i kampene, og omtalte slagene for soldatene. Han kunne også irettesette soldatene. Hvis soldatene hadde tatt unødvendige sjanser og Cæsar syntes det var dårlige valg, fikk de høre det (Cæsar, 1964). «Han krevet like meget disiplin og selvbeherskelse som mot og mandighet av sine soldater» (Cæsar, 1964, ss. 159,160) .

Cæsar gikk ofte foran som et godt eksempel og var et forbilde for soldatene. Han kunne i kritiske situasjoner gå foran med fanen og gjennom å kalle centurionene med navn ga han dem håp og nytt mot (Cæsar, 1964, s. 62). Når det var vinter og hæren lå i

vinterkvarter, besøkte Cæsar alle og roste deres innsats (Cæsar, 1964). Under slagene fant han seg steder der han kunne ha full oversikt, og derfra dirigerte han soldater dit hvor det var behov (Cæsar, 1964). Cæsar kunne også gå rundt og oppfordre soldatene til å holde ut og kjempe sitt ytterste, og han motiverte med å si at alt avhang av «denne dag og denne time» (Cæsar, 1964, s. 175). For å motivere og belønne soldatene sendte han brev via sendebud der han lovte belønning og forsterkninger. Disse ble skrevet på gresk for at motstanderen ikke skulle forstå det (Cæsar, 1964, s. 114). Han kunne også love belønning til de som angrep først (Cæsar, 1964, s. 149).

Cæsar var en fryktet leder, og det beskrives i «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) at fienden kastet sine våpen og flyktet da de så de romerske styrkene (Cæsar, 1964, s. 93). Han pleide å bære en rød kappe i slagene, og den varslet at det var han som kom (Cæsar, 1964, s. 175).

Slaget i og ved byen Alesia avslutter årene i Gallia. Han rir mot Italia, krysser elva Rubicon, uttaler «Alea jacta est», som betyr: terningen er kastet, angriper Roma med 5000 soldater, endrer Roma til evig tid og også Europa (Bjartveit, 2013).

Borgerkrigen

Siden han ikke ville oppløse hæren etter krigen i Gallia, utløses borgerkrigen. Han nedkjemper alle motstandere gjennom flere slag, og blir seierherre og diktator i 46 fvt. Han satt ved makten i kort tid, men fikk igjennom en del forandringer i Romerriket. Opposisjonen mot han tiltar, og i forbindelse med et møte i senatet, på Idus Martiae, 15. mars, 44 fvt blir Cæsar drept i et attentat av senatorer, ledet av Marcus Junius Brutus som var sønn av Cæsars elskerinne, Servilia Caepionis. Cæsars adoptiv sønn, Octavian, blir Romerrikets første keiser, keiser Augustus (Andersen & Steen, 2021).

5. METODE

Hermeneutikk som vitenskapelig metode har sin historiske opprinnelse i fortolkningen av ulike tekster, i hovedsak benyttet innen fag som jus, klassisk filologi og spesielt teologi.

Jeg har valgt å bruke hermeneutikk for å svare på spørsmålene i denne oppgaven. Ordet hermeneutikk stammer fra det greske ordet hermeneuein (Krogh et al., 2003), som kan bety 3 forskjellige ting på gresk:

- å uttrykke: å si noe rett ut
- å utlegge: å forklare eller fortolke
- å oversette: f.eks. fra ett språk til et annet

Oppsummert kan man si at dagens forståelse av begrepet hermeneutikk omhandler i hovedsak handlingen i teksten som fortolkes sånn at det skapes mening og forståelse for den som tolker, som en slags fortolkningslære eller fortolkningskunst (Krogh et al., 2003).

5.1 Åndsvitenskap vs. Naturvitenskap

Det stilles sentrale spørsmål om vitenskap i Krogh m.fl. (2014):» Finnes det én og bare én form for vitenskap? Skal metoder og fremgangsmåter være de samme uansett hvilke emner forskere tar opp, eller finnes det flere ulike typer vitenskaper?» (s.100). Om det finnes flere former for vitenskap har vært det debatten har dreid seg om, og da har det handlet om det er sånn at åndsvitenskap som omhandler kunnskap og innsikt basert på historie, filosofi og samfunn skiller seg fra naturvitenskap. Dette skillet kan man tenke eksisterer enten på bakgrunn av metoden som brukes eller på grunnlag av objektene som vitenskapen omhandler (Krogh et al., 2003). Giovanni Battista Vico (1668-1744) hevdet at skillet mellom naturvitenskap og historie var bestemt først og fremst ifra objektene. Han mente at det var en del av virkeligheten som var skapt av naturen og en del som var skapt av oss og det var historien og kulturen (Krogh et al., 2003).

5.2 Positivismedebatten

Den tyske historikeren Johann Gustav Droysen (1808-1889) forsøkte å trekke opp et skille mellom humaniora og naturvitenskap. Ifølge han så fokuserte naturvitenskapen på «å forklare» mens humaniora satte søkelys på «å forstå» (Krogh et al., 2003). Droysen

mente dette skillet kom av objektene som forskere innen naturvitenskap og historievitenskapen står ovenfor. Historikeren vil alltid se på tidsrekkefølgen til objektene og utforskningen vil være av menneskelig virksomhet på alle plan. I naturvitenskapen betraktes tingene som objekter i et rom. Droysen beskriver noe som forskere senere har grepet tilbake til, og det er at man innenfor historievitenskapen står på innsiden i en verden vi selv er en del av, mens man i naturvitenskapen er på utsiden (Krogh et al., 2003).

På midten av 1960-årene, oppstod uttrykket positivismestriden, og den spilte en viktig rolle også i Norge i den vitenskapsfilosofiske debatten. Den hadde sitt utspring fra den tyske sosiologforeningens kongress i 1964, og det var forholdet mellom naturvitenskap og samfunnsvitenskap det særlig stod strid om. Den blir omtalt som komplisert og lite oversiktlig (Krogh et al., 2003). I Norge pågikk det en debatt mellom filosofene Arne Næss (1912 – 2009) og Hans Skjervheim (1926-1999) som var ganske heftig. Næss sitt syn var preget av positivismen, mens Skjervheim angrep dette synet med å basere det på arbeidene til blant annet både Droysen og Vico. Skjervheim trakk opp skillet mellom «deltakar og tilskodar» og det var også tittelen på en av hans viktige artikler.

Positivismekritikernes synspunkter var at de hevdet at samfunnsvitenskap og humanoria var i motsetning til naturvitenskapen en del av det den virkeligheten de utforsket (Krogh et al., 2003). Skjervheim brukte begrepet «å objektivere» når man er tilskuer, og da gjør man de andre til fakta. Han mente at man går glipp av forståelsen av at mennesker ikke bare er fakta hvis man bygger en vitenskap på å objektivere seg selv fullt ut, men at mennesker er tenkende, handlende og følende mennesker. Han mente videre at det er i tale og skrift at man kommer i kontakt med andre, og at man gjennom språket forstår hverandre (Skjervheim, 1996). I drøftingsdelen der jeg skal se på de ulike underproblemstillingene skal jeg bruke dette gjennom å se på boka «Gallerkrigen» som er tekster gjengitt av Julius Cæsar selv. Det er hans ord, han skrev om seg selv i 3. person, men jeg skal bruke det som hans del i dialogen og at han får komme til uttrykk igjennom tekstene sine.

5.3 Hva er hermeneutikk

Hermeneutikken er en anerkjent kvalitativ metode. Som beskrevet tidligere så kommer ordet hermeneutikk fra det greske ordet hermeneuein som betyr å uttrykke, å utlegge og å oversette. Hermeneutikk består av teorier som handler om prosessen å fortolke en tekst og å skape en mening. Hermeneutikk brukes også om selve handlingen det er å

fortolke teksten for å skape en mening. Det kan også kalles fortolkningskunst eller forståelselære (Krogh et al., 2003). Filosofen Hans-Georg Gadamer (1900 – 2002) og verket «Sannhet og metode» (Warheit und Methode) ble sentral og skapte stor innflytelse i debatten om hermeneutikken. Gadamer var elev av Martin Heidegger (1889-1976) og han gir eksempler og påpeker hvordan menneskelig forståelse oppstår og utvikler seg. Hermeneutikken beskriver hva som skjer når vi forstår (eller misforstår) en roman, et maleri eller et historisk dokument. Hermeneutikk er ifølge Krogh, m.fl. (2003) ikke en metode på den måten vitenskapelig deduktiv metode er det, men en mer generell filosofisk teori om hva forståelse er. Gadamer skriver det vi kaller menneskelig forståelse og det er et grunntrekk ved det å være menneske. Gadamer skriver at uansett hvilken vitenskap det er snakk om, så er hermeneutikk og forståelse på et dypere plan enn metode. På bakgrunn av dette, mener han vi ikke bør bruke begrepet hermeneutisk metode. All vitenskap trenger en metode, men det er ikke en garanti for at vi oppnår forståelse av et emne. Forståelsen vår vil alltid være preget av den tiden og den kulturen vi lever i (Krogh et al., 2003).

Vi har ikke noe fast utgangspunkt som kan sies å være en sikker begynnelse (Krogh et al., 2003). Begrepet fordom er ikke negativt ifølge Gadamers filosofi, det betyr bare at vi har en oppfatning eller kunnskap fra før. Den forståelsen av kunnskapen gir oss innsikt til å forstå fortiden. Han skiller videre mellom legitime og ikke legitime fordommer. Legitime fordommer kan ta ut det som forstyrrer vår forståelse, men vi kan ikke forstå fortiden slik den egentlig var uten å ta hensyn til alt som har skjedd i mellomtiden. På denne måten blir en historisk forståelse en forbindelse mellom to perioder (Krogh et al., 2003), og enhver forståelse vil forutsette en forutgående forståelse.

I Gadamers hermeneutisk sirkel betegner man at for å forstå noe som har mening, må man alltid gå ut ifra at vi har en forforståelse av helheten som detaljene hører til i. Den forståelsen vi da oppnår av de enkelte delene er med på forståelsen av helheten. Den hermeneutiske sirkel blir da forholdet mellom de konkrete delene av noe og den helheten delene befinner seg i.

Forståelsen av tekster preges av våre fordommer og vår historie. Forståelse bygger på spørsmål og svar. Det at tekster er åpne for fortolkning betyr at den stiller spørsmål til leseren. Svaret ligger i teksten. I Gadamers teori innfører han et nytt sentralt begrep om forståelse og det er horisonter, som beskrives som den samlede summen av fordommer og forutsetninger. Denne summen er så stor at det er vanskelig å ha et kritisk forhold til alle våre fordommer. En horisont kan også endre seg, den er ikke statisk. Det kan beskrives som følgende: Forståelse er aldri uten forutsetning og den er ikke fanget av en

horisont. Forståelsen vår er hele tiden under utvikling. I den hermeneutisk sirkel ser man på forholdet mellom to horisonter; leserens og det som blir presentert. Dette kalles horisontsammensmelting (Krogh et al., 2003).

(Krogh et al., 2003)

5.4 Kildekritikk

Boka «Gallerkrigen» er oversatt av Johan Hammond Rosbach i mars 1974. Han har skrevet en innledning der han omtaler Julius Cæsars liv, og ser på datidens opplevelse av landet, politikken, krigen, mannen, hæren og boken. Han tilføyer fotnoter gjennom oversettelsen med ulike forklaringer i forhold til f.eks dagens geografi. Sitatene som jeg bruker i oppgaven fra de første 26 sidene i «Gallerkrigen», er sitat fra J.H. Rosbach's arbeid og beskrivelser, og som han har brukt sine kilder. Rosbach viser til at han for det meste har bruk professor L.-A. Constans: Cesar Guerre des Gaules (Paris 1947-1954).

«Bellum Gallicum» er vel, tross alt, først og fremst en seierik feltherres forsvar mot ondsinnede politiske motstandere. Likevel må man anta at det stort sett er sannheten Cæsar forteller. Man må huske på at han for en stor del måtte lite på det andre fortalte ham, - hvilket også er skyld i hans feilaktige geografiske opplysninger et par steder. (Cæsar, 1964, s. 22)

«De Bello Gallico» er latinsk for «Gallerkrigen». Cæsar skriver for å formidle sine fortellinger. Han er nøktern i sine fremstillinger, men ønsker å fortelle sin sak gjennom disse årlige rapportene (Bjartveit et al., 2012, s. 144). Boka er skrevet i tredjeperson og det kan være vanskelig å få ut opplysninger om Cæsar selv bak teksten. Han skriver klart, ukomplisert og rett frem og formulerer seg som han styrer sine soldater, hurtig og

elegant inn i oversiktlige konstruksjoner (Ørsted, 2000, s. 41). Det kan være at han utelater ting, tilpasser virkeligheten til det han ønsker å oppnå, men han leses opp på gatehjørner og i senatet, og fortellingene gjør at folk føler at han er tilstede, selv om han er i Gallia i 10 år (Bjartveit et al., 2012, s. 144)

Som beskrevet i biografien finnes det få konkrete beskrivelser av hva som skjedde innenfor husets fire vegger fra den tiden, det var privatlivet. Så det som er skrevet er sjelden basert på direkte utsagn og mye om Cæsars første år er antakelser ut ifra det man kjenner til fra antikken (Ørsted, 2000, s. 89).

I Gallerkrigen skildrer Cæsar sine kamper, og hver bok representerer året som har gått og kampene som hadde vært. Man mener det var å regne som et bilag til søknaden om triumf. Kildekritikken kan gå på at det kun er seierherrens beretning og at det ses gjennom Cæsars øyne. Men det finnes heller ikke beretning som beskriver krigen fra gallernes side (Ørsted, 2000, s. 208).

6. UNDERPROBLEMSTILLINGER

6. 1 UP 1: Var Julius Cæsar en leder eller en administrator og i hvilken grad hadde han en kongstanke i sitt lederskap?

6.1.1 Teori

Jeg vil nå presentere teori som i drøftingsdelen skal knyttes til ulike sitat i boka Gallerkrigen (Cæsar, 1964) og annen litteratur om Julius Cæsar. Jeg har valgt ut teori om hvordan påvirke sine tilhørere, Abraham Zaleznik's teori om leder vs. administrator og kongstanke. Dette for å se i hvilken grad Cæsar hadde en kongstanke i sitt lederskap og om han var en leder eller administrator.

Hvordan påvirke sine tilhørere

Mennesket har bestandig fortalt hverandre historier. Foreldre har fortalt til barna, besteforeldre til barnebarna, og fortellingen binder enkelthendelser sammen til en helhet. Meningen er en prosess som pågår hele tiden, og den som forteller skaper sin virkelighet og forståelse, og nøyaktighet må noen ganger vike (Bjartveit et al., 2012, s. 8).

Det må være personen selv sin historie. Du blir fort avslørt hvis du har lånt den, du mister troverdighet, og du får ikke frem ditt ståsted og hvem du er og hva andre kan vente av deg. Videre må den eies av fellesskapet for at den skal bli sterk og bli et fellesskapsprosjekt. «Legitimering av makt gjøres alltid med bakgrunn i fortidens skygger og fremtidens håp» (Bjartveit et al., 2012, s. 9).

Psykolog Jerome Bruner (1915-2016) mener at en av menneskets fremste prestasjoner for å skape mening, er at vi bruker narrativer til å organisere våre erfaringer på og at vi tolker hendelser og skaper mening og en opplevelse av kontinuitet. Videre skriver Bruner at historier oppstår når noe må forklares og man må mestre det uventede. På slutten av historien blir det et utfall som inneholder veien videre, og som kan fungere som modeller for verden. John Shotter, Kenneth J. Gergen og andre teoretikere går videre på det Bruner mener, og trekker inn dialogen som en viktig faktor for å oppnå mening i sosiale relasjoner. Historiene kan være både virkelige og oppdiktet, men de mister ikke sin kraft av den grunn, og de er like i sin oppbygging (Bjartveit et al., 2012, s. 15).

Gardner (2011) skriver i boka «Leading minds» om elleve store ledere som med sine stemmer har påvirket sine omgivelser og som har påvirket verden (Gardner & Laskin, 2011, s. 8). Videre har han sett på hvordan de påvirket sine tilhørere og hvordan de som

ledere fikk sin posisjon i demokratiske samfunn gjennom sin overbevisende kraft. De beskrives som «leaders by choice» (Gardner & Laskin, 2011, ss. 12,13). De hadde en inkluderende lederstil som trakk mennesker inn i sin sirkel heller enn å ekskludere andre. Istedenfor å søke makt ønsket de heller å påvirke endringer (Gardner & Laskin, 2011, s. 13). Dette gjorde de ved å fortelle sine historier som var viktige for dem og også for andre. De fortalt om hvor de kom fra og hvor de skulle gå, om hva som kunne fryktes å skje, utfordringer som lå der og deres drømmer.

Gardner (2011) skriver videre at publikum ikke er blanke ark som venter på den første og beste historien som fortelles, men at de kommer utstyrt med historier som allerede har blitt fortalt og er gjenfortalt i sine omgivelser. Lederes fortellinger må konkurrere med disse bestående historiene, og for å lykkes i å påvirke sine tilhørere, kan de måtte tilpasse dem på ulike måter (Gardner & Laskin, 2011, s. 13). For å lykkes må historiene inneholde nok bakgrunn, detaljer og struktur til at tilhørerne kan fylle inn sin del i historien som gjør at de opplever at den også blir sin.

Leder eller administrator

Ifølge Abraham Zaleznik (1997) handler det om de to fundamentale forskjellene på å utøve ledelse, det å være leder eller administrator. Han påstår at ikke alle som har en lederstilling faktisk er ledere. Han mener heller ikke at det er enten eller, man trenger begge deler (Bjartveit, 2020, ss. 59, 60). Videre skriver han at en administrator styrer etter målene på en upersonlig og distansert måte, mens en leder styrer etter et mer personlig engasjement (Tjønneland et al., 2020, s. 215). Zaleznik viser til at en administrator som gjennom sitt arbeid prøver å unngå risiko og heller går for kompromiss, og er mer opptatt av hvordan jobben gjøres enn hva beslutningen blir, er uheldig og det blir byråkratisk og fremmer ikke det beste lederskap. Han mener at en leder som tolererer kaos og tvetydighet, utvider mulighetsrommet og følger ideer, fremmer de relasjonelle og situasjonsbestemte sidene ved ledelse og er egenskaper som ikke fremstår gjennom utdanning, bakgrunn eller personlighetstester (Tjønneland et al., 2020, ss. 215, 216).

Ifølge Abraham Zaleznik (1977) løser administratorer problemer raskt, noen ganger før de fullt ut forstår problemets betydning (s.2), og de kan ha en tendens til å innta upersonlige, passive holdninger til mål. Mål oppstår av nødvendigheter snarere enn ønsker (s.3). Videre skriver Zaleznik at ledere er aktive og former ideer når de tenker om mål, de inntar en personlig og aktiv holdning, noe som fører til at man endrer måten folk tenker på, og at hva folk tenker er ønskelig, mulig og nødvendig (s.4). Ledere ser nye

alternativ og løsninger, administratorer ser begrensninger i valgmulighetene. Han hevder at ledere oppsøker risiko og fare, spesielt der det er sjanse for muligheter og belønning, og at det handler mer om personlighet enn bevisste valg. For en administrator dominerer overlevelse heller enn risiko (Zaleznik, 1977, s. 5). Zaleznik mener at skillet er at en administrators oppmerksomhet er på hvordan ting blir gjort og en leders oppmerksomhet er på hva hendelsen og beslutningen betyr for deltakerne (s.6).

Kongstanke

Utrykket kongstanke kommer fra Kongsemnerne som er et drama fra Henrik Ibsen (1828 – 1906). Skule, som er en av de sentrale rollene i stykket, fant på begrepet Kongstanke i Ibsens Kongs-Emnerne «Siden Haakon talte sin store Kongstanke du, ser jeg ingen anden Tanke i Verden, end den ene» (Tjønneland et al., 2020, s. 219), og det holder Skule våken når han tenker på lederskap. Det er de indre faktorer som bør ligge til grunn for hvorfor noen vil bli leder og at noen skal følge deg. De reflekterte lederne tenker over og tenker rundt dette, mens andre kan være mer opptatt av å være leder av andre grunner (Bjartveit, 2020, ss. 61, 62).

Ibsen hadde ifølge han selv ikke noen intensjon om å ha klare synspunkt om ledelse, og han var tydelig på at hans forfatterskap ikke hadde noe helhetlig filosofi eller overordnet struktur (Tjønneland et al., 2020, s. 213). Likevel beskriver han flere lederskikkelser i sine litterære verk.

En kongstanke inneholder tre ting: 1. Den skal være personlig og ha eksistensielle element. Den henger sammen med hvordan en person forstår seg selv, og du gjør noe fordi du tror på det. 2. Den skal være handlingsorientert og ha et ønske om å realisere en ide. Gjennom å handle viser man sin karakter. 3. Den skal være kollektivistisk; den skal gå utenfor deg selv som person. Det må skape mening for mennesker utenfor deg selv og handle om fellesskapets interesser (Bjartveit, Forelesning om Kongstanke, 2021). Kongstanken kan kun vokse frem fra personens egen forståelse av seg selv, den er knyttet til deg og ikke en rolle.

6.1.2 Drøfting

Hadde Cæsar en kongstanke? Jeg skal i det følgende se på hvordan Cæsar påvirket de rundt seg, om han hadde et personlig engasjement, om han var handlingsorientert og om han hadde tanker ut over seg selv – var kollektivistisk. Videre skal jeg se på om han

var en leder eller en administrator og bruke teorier fra Zaleznik og se det sammen med sitater fra boka «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964).

Hvordan påvirket Julius Cæsar sine følgere?

Gardner (2011) skriver i «Leading minds» om ledere som har påvirket sine tilhørere gjennom tidene og hva som kjennetegnet lederstilen. De hadde en inkluderende lederstil, de ønsket å påvirke endringer, de fortalte historier som var viktige for dem og hvor de skulle. De fortalte også at veien mot målet kunne bli vanskelig, men fortellingen inneholdt også om hva som ventet og om drømmer (Gardner & Laskin, 2011). Julius Cæsar rekrutterte uerfarne menn da han skulle til Gallia og de kjente ham ikke, så lojaliteten måtte bygges og soldatene formes (Steinar Bjartveit, 2013). Han var god til å fortelle historier, hadde sterk og klar stemme og var energisk og elegant (Ørsted, 2000). Soldatene følger han gjennom 20 år, de knytter sterke bånd og han får dem med seg i kamp etter kamp ved å påvirke dem ved å ha motivasjonstaler underveis. Han er med soldatene sine både når det går bra og når de taper, og når de står foran utfordrende slag. I det avsluttende slaget ved Alesia, motiverer han ved å minne om æren de vil oppnå ved å delta, uansett om de overlever eller dør. Gardner (2011) hevder at lederes fortellinger må konkurrere med bestående historier og at det leder forteller må inneholde nok til at tilhørerne kan oppleve at den også blir sin. Cæsar gikk rundt i de ulike troppene som deltok i slagene og motiverte og snakket med soldatene sine om ære, tapperhet og belønninger, og berømmet iveren og hvor viktige de var. Det at han ble fulgt av soldater som han stolte på og de fulgte han i så mange år, viser at fortellingene ble for soldatene gjort til sine egne og de utviklet gjennom dette tillit til lederen sin.

Var Cæsar en leder eller administrator?

Abraham Zaleznik (1997) skiller mellom det å være leder eller administrator, men han mener at man trenger begge deler. En leder styrer etter et mer personlig engasjement og utvider mulighetsrommet og følger ideer (Tjønneland et al., 2020). Julius Cæsar tilhørte en av Romas eldste adelsslekter og under oppveksten hans var det mange politiske konflikter og spenninger i samfunnet. Dette kan ha påvirket han til et personlig engasjement, og i tillegg til borgerkrigen mellom tilhengerne av Marius og Sulla som pågikk i Cæsars ungdomsår og som han på grunn av slektskap gjennom hans kone (Klynne, u.d) ble en del av, kan ha gjort at han utviklet ideer og engasjement for å få innflytelse i Roma. Gjennom Gallerkrigen utvikler Cæsar et tett forhold til soldatene sine, han står skulder mot skulder med dem i kampene og oppmuntrer dem.

Cæsar innskrenket seg til de nødvendige ordrer og skyndte seg så til den første den beste avdeling for å tale til soldatene, og kom til tiende legion. Han oppmuntret soldatene i en kort tale og oppfordret dem til å huske på sin velkjente tapperhet, og stå sterk og fast mot fiendens angrep. (Cæsar, 1964, s. 61)

Gjennom at han er til stede i slagene og at han besøker leirene der soldatene tilbringer vintrene, utvikler han relasjoner til troppene sine og legger til rette for at de skal ønske å følge han. Ved å være tilstede sammen med dem, viser han sitt personlige engasjement og skaper relasjoner med soldatene sine. «[...] og på femogtyve dager bygget de en voll på trehundre og tretti fots bredde og åtti fots høyde. Vollen berørte nesten fiendens mur. Cæsar tilbrakte som vanlig natten ved anlegget og oppmuntret soldatene til å arbeide uten stans» (Cæsar, 1964, s. 148). De jobber hardt og forbereder seg på neste slag, ut i fra Cæsars beslutning om at de ønsker å vinne slaget og at det betyr mye både for soldatene og Cæsars omdømme og posisjon. Han bryr seg om hva hendelsen og beslutningen betyr for de han leder, som Zaleznik (1977) skriver er kjennetegn på en leder.

Cæsar utlover belønning for de som tar det første steget inn i en kamp og soldatene får lønn for å være i hæren hans, noe som også kommer familiene deres til gode. «Han utlover belønninger til dem som først besteg muren, og gav soldatene signal til angrep» (Cæsar, 1964, s. 149). Denne formen for belønning for utført arbeid beskrives av Bernard Bass (1985) som et kjennetegn på transaksjonelle ledere (Tjønneland et al., 2020). På den annen side kan det tenkes at soldatene opplevde en ytre avhengighet til Cæsar. De både trengte lønna for å brødfø familien sin sånn at de ikke sultet, og de trengte de ekstra pengene som f.eks. en belønning for å ta første steget inn i et slag innebar, og dette gjorde at de utsatte seg for stor fare og risikerte å skade seg eller miste livet.

Ifølge det jeg har lest om Cæsar, er det ikke mange ganger Cæsar prøver å unngå risiko og gå for kompromiss, som kan være kjennetegn på en administrator (Bjartveit, 2020). Et av sitatene som kan antyde at han prøver å unngå risiko er: «Da fiendene var så tallrike, og da de hadde så stort ry for tapperhet, ville Cæsar først unngå kamp» (Cæsar, 1964, s. 56). Men det varer ikke lenge før han går til kamp, og romerne vinner.

En annen gang Cæsar prøver å unngå risiko er når Cæsar har vunnet slaget i Alesia, og overvintret før han drar tilbake til Italia. Han ønsker ikke krig før han forlater embetet, så han behandler statene på en ærefull måte og gir høvdingene store gaver. «Mens Cæsar overvintret i Belgia, hadde han bare én ting for øye, nemlig å holde alle statene vennlig

stemt og ikke gi noen av dem håp om eller påskudd til væpnet aksjon» (Cæsar, 1964, s. 197). Målet om å unngå krig oppstår av nødvendighet for å holde ro og orden før han går inn i Italia. Zaleznik (1977) beskriver dette som en egenskap for en administrator, og at målet er en nødvendighet heller enn et ønske (Zaleznik, 1977). tillegg ønsker ikke Cæsar flere krigshandlinger før han reiser til Italia, han foretrekker overlevelse heller enn risiko, noe som i følge Zaleznik (1977) kjennetegner en administrators måte å utøve ledelse på.

Hadde Cæsar et personlig engasjement?

Cæsar vokste opp i en del av Roma der det skjedde mye, og han kan ha vært tilhører til store talere som fortalte om det de trodde på, og som kan ha påvirket Cæsars interesser for historier (Ørsted, 2000). Ut ifra denne kunnskapen kan det være at han tidlig begynte å tenke på hvem han var og hva han ville oppnå i fremtiden. Og ifølge Bjartveit m.fl. (2012) blir man fort avslørt hvis det ikke er din egen historie og at du har lånt den. Man må begrunne sitt ståsted og bygge en meningsfull fortelling om seg selv, som viser hvem du er og hva andre kan forvente av deg. Fortellingen må være så troverdig at når du uttrykker din fortelling, så tenker folk at de tror på deg (Bjartvik et al., 2012). I Ibsens spørsmål om lederskap (Tjønneland et al., 2020) så står det at kongstanke kun kan vokse frem gjennom egen forståelse av seg selv. Ibsen mener det er høye krav til å bli ledere, og at Kongstanken er bundet til personen og kommer fra egne opplevelser og erfaringer. Dette ser det ut som Cæsar kan ha hatt mulighet til å utvikle også gjennom barndommen. Cæsar og søsknene fikk undervisning hjemme, han skrev både dikt og dramaer og han ble tidlig med i det offentlige liv gjennom å bli valgt til Jupiter-prest.

Cæsar kjempet for de ulike posisjonene i Roma, edil, pretor og konsul, og da han i 59 fvt stilte til valg som konsul, fikk han støtte av Crassus og Pompeius i pakten det første triumvirat (Klynne, u.d). Denne jakten på posisjoner og allianser kan være Cæsars indre motivasjon til ønsket om å lede og påvirke, og man kan få inntrykk av at han hadde en plan og en indre drivkraft til å jobbe mot målet om å endre Roma. For som Cæsar beskrives i innledningen i boka «Gallerkrigen» (1964), så ønsker han å bygge opp en god hær og få en god posisjon i maktkampen i Roma. «Cæsar ville nemlig ikke bare hjelpe hæduerne og demme opp mot helvetierne, han ville erobre Gallia for å skaffe seg en øvet hær og en posisjon i maktkampen i Roma» (Cæsar, 1964, s. 10). Cæsar ønsket å endre Roma med ulike reformer, og kjempe for folkets sak. Han ønsket å fordele jorda mer rettferdig, ta makten fra de få rike familiene som styrte Roma og gi til flere av innbyggerne (Bjartveit et al., 2012).

Det kan også hende at familien la et stort press på han for å kjempe for de ulike posisjonene. Man kan anta at for Cæsar som hadde familie som tilhørte Julia-klanen og som kunne føre sine aner tilbake til Aenas (Bjartveit et al., 2012), så lå det også forventninger til at han skulle hevde seg i toppen i makteliten i Roma for å være med å endre Romerriket.

Var Cæsar handlingsorientert?

Det er flere sitat i «Gallerkrigen» (1964) der Cæsars beskriver sin vilje til å realisere en idé og som viser at han er handlingsorientert. Han viser flere steder at han er brutal i sin framferd:

Selv drog Cæsar avsted for å herje og plyndre i landet til Ambiorix, for da han hadde gitt opp håpet om å få denne forskremte flyktning i sin makt, mente han at han av hensyn til sin egen prestisje måtte plyndre hans land, og tilintetgjøre både mennesker, hus og kveg i en slik utstrekning at Ambiorix ville bli så forhatt av dem skjebnen lok unnkomme, at han ikke ville vende tilbake til sitt land. (Cæsar, 1964, s. 188).

Andre steder i boka omtaler han seg som en med mot og tapperhet som går foran og leder:

Da Cæsar så at stillingen var kritisk, og at det ikke var noen forsterkning som kunne sendes til hjelp, tok han skjoldet fra en soldat i baktroppen – han var nemlig selv kommet dit uten skjold – og gikk frem i første linje. Han kalte centurionene ved navn, oppmuntret soldatene og bød dem føre fanen frem og åpne geledene så det skulle bli lettere å bruke sverdet. Cæsar gav soldatene nytt håp og nytt mot, for i feltherrens nærvær ville gjerne alle gjøre sitt ytterste når situasjonen var så kritisk. (Cæsar, 1964, s. 62).

«Da Cæsar hadde fått melding om at de ville gå gjennom vår Provins, forlot han Roma og reiste så fort han kunne til Genève. I Provinsen utskrev han så mange soldater som det overhodet var mulig [...]». (Cæsar, 1964, s. 29). Her viser Cæsar at han bygger troppene sine store for å kjempe mot fienden, han ønsker å vise hvor sterk han er. Han tror ikke på at fienden kommer til å gå stille og rolig gjennom området uten å avholde seg fra vold, så han kjøper seg litt tid ved å gi dem en frist, og da kan han bygge opp hæren ytterligere og planlegge krigsstrategi.

Var Cæsars ideer kollektivistisk?

Kongstanken krever også at den gjelder ut over deg selv, at den er kollektivistisk. Den må være meningsskapende for flere og gi betydning for andre sånn at man vil følge personen.

«Hver vinter skrev han ned sine erindringer og sendt dem til Roma for høytlesning, ikke bare for Senatet, men for hvert gatehjørne. Propagandakrig på høyeste nivå. Mer enn det, han fjernstyrte direkte gjennom narrativ ledelse. Hans prestasjoner ble forvandlet til folkehistorier» (Bjartveit et al., 2012, s. 144).

Cæsar skriver til senatet gjennom sine årlige rapporter der han beretter om status i Gallia, hva han har oppnådd og hvordan han har gjort det ved å beskrive krigstaktikk, og det ble gjennom årene med krig i Gallia holdt flere takkefester i Roma til ære for Cæsar. «Etter Cæsars rapport ble det på grunn av disse begivenhetene dekretert femten dagers takkefest, en ære som inntil den dag ikke var blitt noen til del» (Cæsar, 1964, s. 66). «Da disse operasjonene var avsluttet, skrev Cæsar til senatet om det, og senatet dekreterte tyve dagers offentlig takkefest» (Cæsar, 1964, s. 93). «Da begivenhetene gjennom et brev ble kjent i Roma, ble det bestemt at det skulle holdes tyve dagers takkefest» (Cæsar, 1964, s. 176). Disse takkefestene kan fortelle oss at Cæsar skapte mening for flere og at de trodde på det han gjorde. Han fikk også gjort en del endringer for det romerske folk som betydde mye for deres hverdag. Han fikk igjennom en jordlov som skaffet 20 000 mennesker jord for å få avlinger og han sørget for kornutdeling til fattige i Roma.

Det var en del uro på denne tiden i områdene rundt Roma og i Gallia, og ved å gå til krig i Gallia, fulgte han ikke bare eget ønske om ære og makt, men også Romas behov for å bekjempe uroen på grensene omkring Romerriket.

6.1.3 Delkonklusjon

Mitt ståsted før jeg begynte drøftingen var at han var en leder med en plan og at han påvirket de rundt seg, noe som gjorde at han hadde følgere. Det jeg ønsket å finne mer ut av var hvordan han trakk mennesker inn i sin sirkel, hvordan han ledet og i hvilken grad han hadde en kongstanke. Etter hvert i arbeidet med biografi, teori og drøfting har jeg fått ny forståelse som har påvirket og gitt nytt lys i problemstillingen. Jeg ser at Cæsar kan ha blitt påvirket i sine tidlige år av flere ting, både sin arv og slekt og av undervisningen han fikk. Det at feltherrer ble hyllet i triumftog gjennom byen, må ha gjort store inntrykk på en liten gutt og etter hvert ungdom. Han gir inntrykk av å jobbe

målbevisst ut ifra et personlig engasjement og egne erfaringer, og han tar steg for steg mot å oppnå makt og berømmelse. Det at han ønsker å påvirke endringer, og at han gjør det gjennom historiene han forteller fører til at jeg utover i arbeidet ser konturene av kongstanken utforme seg. Soldatene følger han i mange år og han utvikler tette bånd og dette ser ut som kan handle om at han skaper mening, både for soldatene og befolkningen som hører brevene bli lest opp på hjørnene i Romas gater. Han leder med et personlig engasjement, følger ideer og har et mål og utvikler relasjoner til de han leder.

På bakgrunn av dette tenker jeg at Julius Cæsars lederskap bestod av større deler ledelse enn administrasjon, og at han langt på vei hadde en kongstanke.

6.2 UP 2 Hvordan brukte Julius Cæsar ethos, logos og pathos for å overbevise tilhørerne sine gjennom skriftlige og muntlige fortellinger?

6.2.1 Teori

Jeg vil nå presentere utvalgte teorier innen retorikk for å se hvordan Cæsar brukte dette for å påvirke sine tilhørere. Sitatene hentes fra «Gallerkrigen» som forstås som Cæsars beretninger om seg selv i 3. person i krigene han gjennom nesten 10 år hadde i Gallia. Jeg velger å bruke teori fra en av de 7 sentrale retorikerne som brukes i Gabrielsen og Christiansen, 2010, Aristoteles. Siden god retorikk avhenger av situasjonen (Gabrielsen & Christiansen, 2010), skal jeg også se på betydningen av konteksten Julius Cæsar levde i.

Retorikk

Retorikk er kunsten å overbevise med både muntlig og skriftlig språk, og det er praktiske råd for hvordan man lærer seg kunsten (Gabrielsen & Christiansen, 2010). Retorikk kan også beskrives som teorier om hvordan språklig overbevisning foregår, og om de filosofiske og etiske problemstillinger dette medfører (store norske leksikon, 2021). «Retorikk bygger på et helhetlig menneskesyn som henvender seg til intellekt, vilje og følelser» (Bjartveit et al., 2012, s. 71).

Ordet retorikk stammer fra det greske ordet rhetor som betyr taler. Retorikk kan oversettes som talekunst, veltalenhet og læren om veltalenhet. Retorikk som fag er en praksis og et læresystem. Bakgrunn for fremveksten av retorikken knyttes til framveksten av demokratiet, og nødvendigheten av å kunne fremme sin sak. Det ble også innført krav om at den enkelte måtte selv føre sin sak i retten, hvor det ikke var tillatt med profesjonelle advokater (Gabrielsen & Christiansen, 2010, s. 11).

Aristoteles

Overbevisning skjer ikke gjennom fornuften alene. Tre veier til overbevisning: ethos, pathos og logos:

- Ethos: Hvordan taleren fremstiller seg selv, for at talen skal være overbevisende.
- Pathos – Hvilke av publikums følelser skal vekkes, for at talen skal være overbevisende.
- Logos – hvilke argumenter gjør talen overbevisende.

(Gabrielsen & Christiansen, 2010, s. 19).

Ethos er argumenter som påvirker oss gjennom talerens karakter og troverdighet. Pathos er argumenter som påvirker oss gjennom følelser og holdninger. Logos er argumenter som påvirker oss igjennom fakta og argumentasjon (Forelesning av Maria Isaksson, 4. samling 2022).

Aristoteles sier at taleren selv er en av de sterkeste argumentasjonsmidler, og det er her troverdigheten testes (Bjartveit et al. 2012, s. 70). Det finnes ulike former for taler; politiske taler, bryllupstaler, taler i rettssalen, og de skal påvirke oss på ulike måter. Det er viktig å vite hva du vil si og hva målet med talen din er, og da er Telos, hva ønsker du å oppnå med publikum, et viktig spørsmål (Bjartveit et al., 2012, s. 71). Ethos er et viktig aspekt i pathos, det gir taleren troverdighet og overbevisningskraft. Man viser at man står for det man sier. (forelesning av Kjetil Eikeset, 4. samling 2022, om retorikk).

Situasjonen

For Isokrates var talerens forståelse for situasjonen helt sentralt, og han kalte det Kairos. Han beskrev retorikk som en situasjonell kunst. Kairos – å fange og mestre øyeblikket (Maria Isaksson viser til Steinar Bjartveit, 2017, på sin forelesning på 4. samling 2022).

Det som fungerer i en situasjon trenger ikke nødvendigvis å fungere i en annen, og den som tilpasser forståelsen for situasjonen og som evner å gjøre det rette til rett tid er et klokt menneske (Gabrielsen & Christiansen, 2010, s. 15). Måten talen er skrevet på må passe situasjonen sånn at både overbevisende argumenter og innholdet er tilpasset situasjonen (Gabrielsen & Christiansen, 2010, s. 48). Videre skriver Gabrielsen & Christiansen (2010) at også situasjonen kan formes av talen. Publikums opplevelse av konteksten blir påvirket av hvordan talen er utformet og at innholdet i talen preger hvordan publikum opplever situasjonen. Eks. George W Bush holdt tale på et amerikansk krigsskip som nettopp hadde vært i kamp, et slag USA hadde vunnet, og han henvendte seg til soldatene på skipet på et språk som passet dem og deres familier (Gabrielsen & Christiansen, 2010, s. 48). Forholdet mellom konteksten og talen er komplekst og går begge veier og påvirker hverandre, og man bør være bevisst den dynamikken. Som taler kan en også påvirke situasjonen, ved for eksempel å legge vekt på enkelte forhold en vil ha fokus på. Det er forskjell på å krige for mere penger og det å kjempe for demokrati og fred (Gabrielsen & Christiansen, 2010, s. 48).

6.2.2 Drøfting

Det er mye kraft i en fortelling og Cæsar skrev mye og fortalte mange fortellinger blant annet gjennom årsrapportene han sendte til Roma. Før jeg begynte å skrive oppgaven

og lese Gallerkrigen og andre tekster om Cæsar, tenkte jeg at fortellingene Cæsar fortalte var for soldatene og at de var myntet på å vinne alle kampene og gallerkrigen, og den æren det lå i det. Etter hvert som jeg leste mer forstod jeg at alle beskrivelsene av krigen og de ulike strategiene Cæsar beskrev også var en måte å påvirke romerne og senatet på, og at han bygget sine historier for å ha en god posisjon til han kom tilbake til maktkampen i Roma. Han skrev brevene ut ifra sitt ståsted og tok med det han mente var viktig og riktig, og ifølge Bjartveit m.fl. (2012) er det en prosess som foregår hele tiden og noen ganger må nøyaktighet vike. Jerome Bruner mener at vi bruker narrativer for å organisere erfaringer og at historier oppstår når vi må forklare noe og må mestre det uventede (Bjartveit et al., 2012). I drøftingsdelen som kommer, skal jeg se på hvordan Julius Cæsar brukte ethos, logos og pathos for å overbevise tilhørerne sine i sine skriftlige og muntlige fortellinger. Jeg skal også se på konteksten, «Ingen tale uten kontekst» (Forelesning av Maria Isaksson, 3. samling 2022), og jeg velger å se situasjoner fra «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) opp mot det Isokrates legger vekt på om betydningen av situasjonen.

Hvordan brukte Cæsar ethos?

Cæsar viste tidlig i krigen at han står for noe. Han gikk alltid foran i marsjkolonnen, ofte raskt og til fots (Cæsar, 1964, s. 16). Cæsar beskriver flere situasjoner i «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) der han bruker ethos for å overbevise både soldater, folket i Roma og senatet. Ifølge Aristoteles i Gabrielsen & Christiansen (2010) omtales ethos som påvirkning i situasjoner der man viser at man står for noe og viser personens karakter. Dette kan vi se i følgende sitat: «Cæsar fjernet først sin egen hest og så alle de andres. Da var faren like stor for alle menn, og ingen kunne tenke på flukt. Han holdt så en oppmuntringstale til sine menn og gikk til kamp» (Cæsar, 1964, s. 37). Her viser Cæsar at han står for noe, de ser at han kjemper side om side sammen med soldatene sine. De står i samme høyde, det kan gi inntrykk av de er likemenn, og så holder han en oppmuntringstale. Ved at hestene blir fjernet for alle, også for Cæsar, setter det en stemning i troppen om at soldatene kan stole på han og ha tiltro til det han sier om at den neste kampen skal de klare sammen. Dette kommer også frem i følgende sitat: «Da Cæsar hadde holdt denne tale, ble stemning en annen med det samme. Alle glødet av kamplyst og iver» (Cæsar, 1964, s. 46).

Julius Cæsar tilbrakte ofte deler av vintrene i vinterleir med soldatene sine. En vinter da det oppstod kamp et stykke unna, forstod han at det var bruk for han, men han var for langt unna kampene. Han sendte et brev om at han var på vei for å hjelpe. «I brevet skrev han at han hadde dratt av sted med legionene, og snart ville være fremme, og

oppmuntret Cicero til å beholde sitt gamle mot», «[...] og leste det så opp i et soldattermøte, og skapte den største glede blant alle» (Cæsar, 1964, s. 114). Gjennom å trygge soldatene med å varsle om at hjelpen var på vei og at de kunne stole på at han kom dem til unnsetning, viser Cæsar at hadde ethos for å skape troverdighet blant soldatene.

Cæsar sendte hvert år en årsrapport til Roma som skulle leses opp i senatet og på gatehjørner. Dette gjorde at han ble husket i Roma, av folket der og av senatet. Måten han fortalte om den militære strategien, landområdene de etter hvert tok og troppene som ble større og større, gjorde at han ble trodd på og feiret i Roma: «Etter Cæsars rapport ble det på grunn av disse begivenheter dekretert femten dagers takkefest, en ære som inntil den dag i dag ikke var blitt noen til del» (Cæsar, 1964, s. 66).

Som tidligere fortalt var Cæsar i begynnelsen kjent for å være mild, men at han etter hvert som årene gikk ble mer brutal. I andre bok i «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964), som er årsrapporten etter 2. år i krigen i Gallia skriver han følgende om en situasjon etter et slag: «For å vise de ulykkelige mennesker sin medfølelse da de bad han om nåde, skånte Cæsar deres liv og bød dem å beholde sitt land og sine byer, og befalte deres naboer å avstå fra overgrep og ugjerninger» (Cæsar, 1964, s. 63). Cæsar fremstiller seg selv som en god og medfølende person, og dette viser han gjennom at han skåner liv og lar menneskene beholde sine områder. Aristoteles sa at den som taler kan være det sterkeste argumentasjonsmiddel, og det viser Cæsar her (Bjartveit et al., 2012, s. 70).

Hvordan brukte Cæsar pathos?

Ifølge Gabrielsen & Christiansen (2010) er pathos å finne ut hvilke følelser taleren ønsker å vekke for å overbevise tilhørerne. Cæsar brukte pathos for å få soldatene til å holde motivasjonen oppe og jobbe og klargjøre utstyr mens de var i vinterleir.

«Han besøkte alle vinterkvarterene, og fant at soldatene hadde utvist en enestående iver». «Han roste soldatene og arbeidslederne, og gav de nødvendige ordrer» (Cæsar, 1964, s. 94).

I en annen situasjon der fienden ønsker å gå igjennom Cæsars vinterleir uten å bli skadd, har han bygd opp sitt pathos siden han blir oppfattet som: «Så rettferdig som Cæsar var, kunne de vente det» (Cæsar, 1964, s. 111).

Etter at Cæsar og troppene hans vant slaget ved Alesia, i krigens siste år, går de i vinterleir, og der skriver han et brev til romerne og senatet som beskriver slaget og seieren. Cæsar har igjennom sine skriftlige rapporter i flere år brukt sin troverdighet og

overbevisningskraft og vist hva han står for, og Roma holder fest for Cæsar. Her bruker han sitt ethos som et viktig aspekt i pathos (forelesning av Kjetil Eikeset, 4 samling 2022, om retorikk). «Da begivenhetene gjennom et brev ble kjent i Roma, ble det bestemt at det skulle holdes tyve dagers takkefest» (Cæsar, 1964, s. 176).

«Pathos er kropp» ifølge Maria Isaksson på 3. samling i 2022. Cæsar bruker både gestikulering og kroppsholdning når han skal motivere og engasjere før slagene. «Cæsar skal ha talt med klar og tydelig røst, ledsaget av en kroppsholdning og en gestikulering som virket både energisk og elegant» (Ørsted, 2000, s. 93).

Det at han etterhvert kommer til slagene i rød kappe, viser han at han har en bevissthet i den retoriske situasjonen og utnytter den gjennom sin handling (Gabrielsen & Christiansen, 2010). «Cæsar kom hurtig til for å ta del i slaget. Hans tilstedekomst ble kjent ved farven på hans drakt, den kappen som han pleide å bære i slag¹» (Cæsar, 1964, s. 175).

Hvordan brukte Cæsar logos?

Cæsar var kjent for sin militære taktikk, han pleide å angripe først, ikke vente på at fienden skulle få samlet seg eller legge planer. Johan Hammond Rosbach som oversatte Cæsars bok og skrev innledinga, forteller at Napoleon studerte Cæsar sine kriger og uttrykte dette om Cæsars krigstaktikk: «... nemlig å holde styrker sammen, ikke blottstille seg, bevege seg med hurtighet mot de viktigste punkter, og benytte seg av sine våpens renommé og de politiske hjelpemidler til å holde sine allierte lojale og de underkastede folk i lydighet» (Cæsar, 1964, s. 16). Som en god feltherre, hadde han oversikt over situasjonen og utnyttet de gunstige anledningene og «hans alltid sikre og heldige disposisjoner og hans egen utrettelige virksomhet skapte selvsagt stor tillit til ham hos offiserer og menige, som alle viste ham en i våre dager utenkelig hengivenhet» (Cæsar, 1964, ss. 16, 17). «Som feltherre var han som oftest til stede ved kampene og kunne se hva hver enkelt ydet – og hver enkelt ydet sitt aller beste når Cæsar så på» (Cæsar, 1964, s. 17).

Den kompetansen og effektiviteten han viste gjennom sine militære strategier i de ulike kampene og slagene ga både soldatene og senatet gode argumenter som viste at han var klok og overbevisende i sine ord og handlinger, noe som kjennetegner bruk av logos (Gabrielsen & Christiansen, 2010). Dette kan vi se i følgende sitat: «Cæsar sendte først den unge Brutus med noen kohorter, og så legaten Gaius Fabius med flere, og endelig

¹ Imperators kappe, *paludamentum*, var rød. Cæsar nevner ikke farven! (Cæsar, 1964, s. 175)

kom han selv til assistanse med friske tropper da kampen tiltok i heftighet. Fienden ble slått tilbake» (Cæsar, 1964, s. 175).

Kontekst:

Isakrates sier at retorikk er en situasjonell kunst (Gabrielsen & Christiansen, 2010), og ifølge Maria Isakssons (forelesning om retorikk på 4. samling 2022), så er det ingen tale eller tekst uten kontekst. Når Cæsar og troppene har kjempet i flere år og det står om å ta byen Alesia, så viser Cæsar at han kan fange det riktige øyeblikket og har forståelse for situasjonen – omtalt som kairos (Gabrielsen & Christiansen, 2010).

Cæsar fant et sted hvorfra han kunne se det som foregikk på alle avsnitt. Han dirigerte dit hvor det trengtes. På begge sider hadde de følelsen av at dette var det avgjørende øyeblikk, og at det var om å gjøre å yde det ytterste: gallerne hadde overhodet ikke noe håp om redning hvis de ikke kunne bryte gjennom linjene, romerne så slutten på alt slitet hvis de seiret. (Cæsar, 1964, s. 174)

Dette kan forstås som at han ser at slaget nærmer seg slutten, soldatene begynner å gå tom for krefter, og han ser at hans overblikk og dirigering av troppene til oppgaver og kamper som måtte gjøres, var nødvendig. Cæsar viser med dette at han har en velutviklet situasjonsforståelse og gjøre det rette til rett tid, som Gabrielsen m.fl. omtaler som Kairos (Gabrielsen & Christiansen, 2010). Cæsar og troppene hans vinner slaget i Alesia.

Jeg gjengir et sitat fra Steinar Bjartveit (2017) som Maria Isakssons brukte på forelesning om retorikk på 4. samling, som jeg synes beskriver mitt bilde av Cæsar når han overbeviser troppene sine i siste innsjutt i slaget om Alesia.

I ett enkelt øyeblikk kan du fange alle utfordringer, snu all tvil og meisle ut den rette kurs. Du ser nøyaktig det som skal og må sies, ordvalget treffer presist og dyptgripende, og du stopper akkurat i tide. Kanskje trenger du ikke si noe i øyeblikket, du bare er: Din tilstedeværelse gjennomtrenger alt støy, all stillhet, og du råder grunnen. Du har definert organisasjonen, deg selv og ditt lederskap. Steinar Bjartveit (2017).

6.2.3 Delkonklusjon

Både ethos, pathos og logos bør brukes for å bli omtalt som en god taler (Gabrielsen & Christiansen, 2010). Cæsar bruker alle tre apellformene når han skal overbevise sine tilhørere og følgere, enten de er hans nærmeste ledere, soldatene, folket i Roma eller

senatet. Cæsar bruker både ethos, pathos og logos for å skape mening, både for soldatene, romerne og de i senatet. Det er tydelig at han er troverdig, står for noe, blir oppfattet som klok og engasjerer siden han både får takkefester gjennom årene krigen varer og at han vinner krigen om Gallia.

6.3 Var Julius Cæsar en narsissistisk leder?

6.3.1 Teori

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Michael Maccoby (1933-) sin teori om narsissistisk personlighet, og trekker frem *Larger-than-life leaders, styrker og svakheter som narsissistiske leder kan ha*.

Narsissistiske ledere

Det å like å være i rampelyset kommer fra det Freud kaller narsissistisk personlighet ifølge den amerikanske psykoanalytiker og antropologen Michael Maccoby (Maccoby, 2004). Narsissister kan i ekstraordinære perioder være bra for bedrifter å ha når man trenger mennesker med lidenskap og som våger å gå i nye retninger. Faren kan være at narsissister ikke nødvendigvis hører på råd og advarsler fra ansatte rundt seg, og på den måten leder bedriften galt av sted (Maccoby, 2004). Narsissister kan tenke at de ikke kom dit de er med å høre på andre enn seg selv, og ifølge Maccoby kan det være en løsning å finne seg en medhjelper han eller hun stoler på som kan være med å holde vedkommende i en realistisk retning for bedriften. Narsissister kan også psykoanalyseres og lære verktøy for å oppveie karaktertrekkene, men som Maccoby skriver: «Narcissists are often more interested in controlling others than knowing and disciplining themselves». På slutten i artikkelen skriver Maccoby at det er lite faglitteratur som skriver om hvordan narsissistiske ledere kan unngå fallgruver, og dette mener han det er to grunner til: det er få narsissistiske ledere som er interessert i å gå inn i seg selv og psykoanalytikere kommer sjelden nært nok innpå til å skrive om dem.

Larger-than-life leaders

Larger-than-life ledere er ifølge Maccoby (2004) ledere som kan se det store bildet og overbevisende beskriver en fremtid som skal endres. De er ofte dyktige talere, kreative når det gjelder strategi, har en visjon og de inspirerer følgerne sine.

Den mørke baksiden for denne typen ledere er at man ikke nødvendigvis bør stole på dem, de er følelsesmessig isolert, dårlige lyttere og mangler empati. Hvis de oppfatter at noen truer dem, kan det trigge raseri. Prestasjoner kan gi følelsen av å være en storhet som leder. De nevnte mørke egenskapene er bakgrunnen for at Freud syntes at narsissister var den vanskeligste persontypen å analysere (Maccoby, 2004).

Freud skiftet syn etter hvert og innså at alle kan ha grader av narsissistiske trekk (Maccoby, 2004). Videre i artikkelen sin skriver Maccoby om produktive og ikkeproduktive narsissister. De produktive kan ta risiko for å få jobben gjort og i tillegg

overbevise tilhørerne sine med gode retoriske taler. Faren er at de kan bli uproduktive hvis de mangler selvinsikt og blir urealistisk drømmere med store tanker og mistillit. Dette kan bli deres sårbare punkt eller svakhet, deres Akillevs' hæl (Maccoby, 2004).

Styrker som narsissistiske ledere kan ha:

- visjonære ledere som ser det store bildet, de ønsker å skape fremtiden
- en som andre ønsker å følge, skaper følgere gjennom språk og inspirerende taler. Men det er toveis fordi de trenger både bekreftelse og begeistring når de snakker
- mangel på empati. Kan være en styrke i situasjoner der man som leder skal ta store inngripende avgjørelser i bedrifter som gjør mange personer sinte og triste

Svakheter som narsissistiske leder kan ha:

- hører ikke på råd og advarsler
- er dominerende i møte med mennesker
- er sensitive for kritikk og ønsker ikke å høre hva mennesker synes om dem
- holder andre på en armlengdes avstand
- dårlige lyttere
- mangler empati

(Maccoby, 2004)

Hvordan kan narsissister unngå fallgruver:

- finne en pålitelig medhjelper som kan fungere som et anker og som hjelper til å holde seg rotfestet i virkeligheten
- overbevise organisasjonen og ansatte rundt seg om sin måte å se saken og virkeligheten på,
- få organisasjonen til å identifisere seg med vedkommende og til å tenke som seg

(Maccoby, 2004)

6.3.2 Drøfting

I drøftinga skal jeg se om og evt. hvilke narsissistiske trekk vi kan finne hos Cæsar, for som Freud etter hvert fant ut, alle mennesker kan ha grader av det (Maccoby, 2004).

Hos Cæsar finner vi flere kjennetegn på at han var en Larger-than-life leder; kan se det store bilde og har store overbevisende beskrivelser om å endre fremtiden (Maccoby,

2004). Tidlig i «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) fortelles det om en av hovedårsakene til at han ønsker å erobre Gallia:

Den krig han ønsket, var på utbruddets rand, og han greide lett å gi krigen et større omfang. Cæsar ville nemlig ikke bare hjelpe hæduerne og demme opp mot helvetierne, han ville erobre Gallia for å skaffe seg en øvet hær og en posisjon i maktkampen i Roma. (Cæsar, 1964, s. 10)

Han ønsket å endre Roma, og med å vinne i Gallia, ville han skaffe seg nyttige verktøy i den prosessen.

Hos Cæsar finner vi styrker som narsissistisk leder kan ha, og som jeg har referert til tidligere, var Cæsar en leder som holdt mange taler og sendte årsrapporter til Roma. De skulle motivere, engasjere og få soldater til å handle og mennesker til å følge han: «Da Cæsar hadde holdt denne tale, ble stemning en annen med det samme. Alle glødet av kamplyst og iver» (Cæsar, 1964, s. 46). Han talte om soldaters tapperhet og han stod skulder-til-skulder i slag og gikk foran når det trengtes. Dette er styrker som narsissistiske ledere kan ha, det å skape følgere gjennom inspirerende taler (Maccoby, 2004).

Videre var han kjent for å være en god strateg når det gjaldt krigstaktikk, og flere, deriblant Napoleon, leste og brukte bok «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) for å lære. I følgende sitat sier Napoleon dette:

Cæsars taktikk, sier Napoleon, var den samme som Alexander og Hannibals, nemlig å holde sine styrker sammen, ikke blottstille seg, bevege seg med hurtighet mot de viktigste punkter, og benytte seg av sine våpens renommé og de politiske hjempeidler [skrivefeil i boka?] til å holde sine allierte lojale og de underkastede folk i lydighet. (Cæsar, 1964, s. 16)

Cæsars måte å føre krig på gjorde at de til slutt vant krigen i Gallia, og store hærførere som kom etter han lot seg inspirere av hans evne til å ta store avgjørelser og se det store bildet gjennom hans militære krigføring.

Maccoby (2004) skriver at en mørk bakside for denne typen ledere kan være at opplevelse av at noen truer dem, kan trigge til raseri. Som omtalt i «Gallerkrigen» (Cæsar, 1964) så opptrådte Cæsar i begynnelsen mildt over fiender de vant over, men ettersom årene gikk omtales han som mer brutal og hensynsløs. Straffene ble hardere, slaver ble solgt og folk ble henrettet, og kvinner og barn ble ikke spart (Cæsar, 1964).

Andre svakheter narsissistiske leder kan ha er at de kan være dominerende i møte med mennesker (Maccoby, 2004). Kjetil Eikeset sier at Cæsar blir blind for hvordan andre oppfatter handlingene og motivene hans (Johansen, 2015), noe vi kan se i måten han skaffer seg penger og allianser på. Ved å inngå en pakt, triumviratet, med Crassus og Pompeius, «det trehodete monsteret» (Klynne, u.d), kom de i posisjon til å påvirke maktfordelingen seg imellom (Iddeng, 2021). Cæsar inngikk også allianser gjennom giftermål: «Cæsar, som jo var nevø av Marius, ville aldri ha giftet seg med Sullas datterdatter hvis det ikke var for å få støtte av adelen. Giftermålet skaffet han også kreditt – som han trengte hardt til» (Cæsar, 1964, s. 11).

Freud skiftet som sagt syn etter hvert med å beskrive at mennesker kan ha grader av narsissistiske trekk, og Maccoby (2004) skriver om produktive narsissister at de både kan ta risiko for å få jobben gjort, men også overbevise tilhørerne. Cæsar dro til Portugal for å skaffe penger for å dekke den store gjelden han hadde opparbeidet seg i Roma gjennom sin livsstil. I tillegg forbedret han levekår for de som bodde der, noe som førte til å styrke omdømmet hans. «I sin provins vant Cæsar store seire i Lusitania (Portugal) – og hans hensikt med krigen var blant annet å skaffe seg penger. Men han opphevet også skatter og forbedret rettspleien, så han vant seg mange venner i Spania» (Cæsar, 1964, s. 13).

6.3.3 Delkonklusjon

Som vi ser igjennom å avdekke Cæsars egenskaper, så kan vi finne både styrker og svakheter som sier noe om narsissistiske trekk som ledere kan ha. Han har narsissistiske trekk, både styrker og svakheter, men som Maccoby (2004) skriver, kan narsissister være bra å ha i organisasjoner som skal utvikle seg i nye retninger. Cæsar så folkene rundt seg, levde tett på soldatene i slagene, men hadde også å stort og hårete mål der fremme om å erobre og endre Roma, noe som gjorde at han krysset elva Rubicon og bega seg inn i Italia der han lot seg utrope til diktator på livstid.

7. Konklusjon

HP: Hvilke elementer i Julius Cæsars lederskap var sentrale for hans oppslutning?

Gjennom arbeidet med å bli mer kjent med Julius Cæsar som leder og lete etter sentrale elementer i hans lederskap, har jeg blitt kjent med nye sider av han. Jeg ser at han hadde en kongstanke og at han var en god retoriker som fikk folks oppmerksomhet og ble hørt. I tillegg var han en larger-than-life leder som gjorde at han hadde mange følgere med seg på veien mot makt, og som hjalp Cæsar med å få gjennomført mange endringer i Romerriket.

Min forforståelse for Julius Cæsars lederskap var at han var en leder som ble fulgt for sin tilstedeværelse blant de han ledet, sine relasjoner til de rundt seg og at hans taler påvirket publikum. Jeg hadde også fått inntrykk av at han en plass på veien i sitt lederskap mistet fotfestet og ble for opptatt av seg selv, noe som til slutt gjorde at han ble drept i senatet av senatorene med Brutus i spissen.

Gjennom å ha lest litteratur og skrevet oppgave, har jeg avdekket mange historier og egenskaper hos Cæsar, som igjen har gitt meg en ny forståelse sammen med relevant teori. Jeg får inntrykk av at han jobbet målbevisst ut ifra et personlig engasjement og han oppnådde makt og berømmelse. Det at han gjennom historiene sine påvirket endringer, fører til at jeg etter hvert ser kongstanken utforme seg. Soldatene følger han i mange år og blir med han for å krysse Rubicon og gå mot Roma der det blir en treårig borgerkrig.

Han blir omtalt som en god taler og overbeviser sine tilhørere og følgere, både på slagmarken og i Roma. Vi finner narsissistiske trekk hos Cæsar, og enkelte trekk kan være bra å ha i organisasjoner som skal utvikle seg i nye retninger. Som flere sitat igjennom oppgaven viser, så var han også en mann som virket skremmende på mange:

I mere enn fire timer holdt våre menn ut og kjempet tappert mot fienden.

Mange fiender falt, men romerne hadde selv bare få sårede. Da vårt rytteri kom til syne, kastet fienden sine våpen fra seg og flyktet, og de led store tap. (Cæsar, 1964, s. 93)

«Som feltherre var han uovertruffen. Han var en karismatisk leder som selv gikk i føringen og trente soldatene sine til å tåle store påkjenninger. Caesars hurtighet

(celeritas) på felttog og mildhet (clementia) mot overvunne fiender under borgerkrigen, er berømt» (Andersen et al., 2021).

8. Referanser

- Andersen, Ø., Steen, T., & Iddeng, J. W. (2021, desember 7). *Julius Caesar*. Hentet fra Store norske leksikon: http://snl.no/Julius_Caesar
- Bjartveit, S. (2019, mars 11). Hva ledere kan lære av Cæsar. *BI - Business Review*.
- Bjartveit, S. (2020). *Akillevs*. Ulysses AS.
- Bjartveit, S., Eikeset, K., & Kjærstad, T. (2012). *Roma Victrix*. Fagbokforlaget.
- Cæsar, G. J. (1964). *Gallerkrigen*. (J. H. Rosbach, Overs.) Aschehoug & Co.
- Gabrielsen, J., & Christiansen, T. J. (2010). *Talens magt - indføring i mundtlig retorik* (2. utg.). Hans Reitzels forlag.
- Gardner, H., & Laskin, E. (2011). *Leading minds*. New York: Basic Books.
- Johansen, K. (2015, desember 21). *Lær av romerne*. Hentet fra <https://huzzahfeatures.wordpress.com/author/kjetillia/>
- Jon Wikene Iddeng, U. o. (2021, november 8). *triumvirat*. Hentet fra snl.no/triumvirat: <https://snl.no/triumvirat>
- Klynne, A. (u.d). *historienet.no*. Hentet fra Julius Cæsars vei til makten.
- Kraggerud, E., & Brecke, I. (2021, juli 9). *snl.no*. Hentet fra Æneas: <https://snl.no/%C3%86neas>
- Krogh m.fl., T. (2003). *Historie, forståelse og fortolkning* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Maccoby, M. (2004, januar). Narcissistic leaders: The Incredible Pros, the Inevitable Cons. *Harvard Business Review*, ss. 92-101.
- Skjervheim, H. (1996). Deltakar og tilskodar og andre essays. Aschehoug.
- Steinar Bjartveit, å. B. (Regissør). (2013). *Sannheten om Julius Cæsar og Asterix – hvordan en av historiens sterkeste ledere styrte mot suksess i en umulig situasjon* [Film].
- store norske leksikon*. (2021, desember 12). Hentet fra snl.no/retorikk: <https://snl.no/retorikk>
- Tjønneland, E., Eikeset, K., & Bjartveit, S. (2020). *Henrik Ibsens Kongs-Emnerne; teater, historie og resepsjon*. Vidarforlaget.

Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in organizations*. Sage Publications Inc.

Wikipedia. (2021, desember 29.). *Julius Cæsar*. Hentet fra

https://no.wikipedia.org/w/index.php?title=Julius_C%C3%A6sar&oldid=22122100

Zaleznik, A. (1977). Managers and Leaders. Are They Different? Harvard Business Review.

Ørsted, P. (2000). *Gaius Julius Cæsar*. Spartacus.